

**CURS DE DREPT CIVIL
DREPTURI REALE**

Prof. univ. dr. CORNELIU TURIANU

**CURS DE DREPT CIVIL
DREPTURI REALE**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2016

Colecția ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ADMINISTRATIVE

Redactor: Monica Stoian

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TURIANU, CORNELIU

Curs de drept civil: drepturi reale / Corneliu Turianu. - București :

Editura Universitară, 2016

ISBN 978-606-28-0411-4

347.22(498)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062804114

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2016

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

CAPITOLUL I. PATRIMONIUL ȘI DREPTURILE PATRIMONIALE	
§1. PATRIMONIUL	9
1. Noțiunea de patrimoniu.....	9
2. Elementele patrimoniului.....	11
3. Caracterele juridice ale patrimoniului.....	13
4. Funcțiile patrimoniului.....	18
§2. CONȚINUTUL PATRIMONIULUI	22
1. Bunurile	22
2. Drepturile patrimoniale.....	36
CAPITOLUL II. DREPTUL DE PROPRIETATE	
§1. DEFINIREA PROPRIETĂȚII ȘI A DREPTULUI DE PROPRIETATE	42
§2. CONȚINUTUL DREPTULUI DE PROPRIETATE.	44
§3. CARACTERELE JURIDICE ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE	49
§4. FORMELE DREPTULUI DE PROPRIETATE	51
1. Proprietatea privată	52
2. Proprietatea publică.....	64
§5. MODALITĂȚILE DREPTULUI DE PROPRIETATE	73
1. Proprietatea rezolubilă (revocabilă sau condițională)	74
2. Proprietatea anulabilă.....	76
3. Proprietatea aparentă.....	77
4. Proprietatea comună.....	79
§6. DEZMEMBRĂMINTELE DREPTULUI DE PROPRIETATE	93
1. Uzufuctul	95

2. Dreptul de uz și de abitație.....	102
3. Dreptul de servitute.....	104
4. Dreptul de superficie.....	115
 CAPITOLUL III. MODURILE DE DOBÂNDIRE A DREPTULUI DE PROPRIETATE ȘI A ALTOR DREPTURI REALE	
§1. PRELIMINARI	119
§2. MODURI DE DOBÂNDIRE A DREPTULUI DE PROPRIETATE	120
1. Convenția sau contractul.....	120
2. Tradițiunea.....	122
3. Ocupațiunea (ocuparea).....	122
4. Hotărârea judecătorească.....	125
5. Accesiuinea sau incorporațiunea.....	126
6. Uzucapiunea.....	136
 CAPITOLUL IV. APĂRAREA DREPTULUI DE PROPRIETATE ȘI A CELORLALTE DREPTURI REALE	
§1. MIJLOACELE JURIDICE DE PROTECȚIE A DREPTULUI DE PROPRIETATE	142
§2. ACȚIUNEA ÎN REVENDICARE	145
1. Caracterele juridice ale acțiunii în revendicare.....	146
2. Titularii acțiunii în revendicare.....	147
3. Obiectul acțiunii în revendicare.....	150
4. Dovada proprietății asupra bunului revendicat.....	150
5. Efectele acțiunii în revendicare.....	152
§3. FORMELE ACȚIUNII ÎN REVENDICARE	154
1. Acțiunea în revendicare imobiliară.....	154
2. Acțiunea în revendicare mobilă.....	155
 CAPITOLUL V. POSESIA	
§1. CARACTERELE POSESIEI	160
§2. ELEMENTELE POSESIEI	161
§3. POSESIA ȘI DETENȚIA PRECARĂ	162

§4. INTERVERTIREA DETENȚIEI PRECARE (TITLURILOR)	163
§5. POSESIA ȘI PROPRIETATEA APARENTĂ	164
§6. DOBÂNDIREA ȘI PIERDEREA POSESIEI	165
§7. DOVADA POSESIEI	166
§8. CALITĂȚILE ȘI VICIILE POSESIEI	167
§9. EFECTELE POSESIEI	169
§10. APĂRAREA POSESIEI PRIN ACȚIUNILE POSESORII	172
TESTE GRILĂ	178
RĂSPUNSURI	230

CAPITOLUL I

PATRIMONIUL ȘI DREPTURILE PATRIMONIALE

§1. PATRIMONIUL

1. Noțiunea de patrimoniu

În dreptul roman erau folosiți mai mulți termeni pentru exprimarea ideii de patrimoniu: familia, pecunia, bona, hereditas, patrimonium¹.

Termenul „familia”, de exemplu, desemna atât totalitatea persoanelor care descind dintr-un autor comun, dar și totalitatea bunurilor unei persoane.

În accepțiunea curentă prin patrimoniu² se înțelege averea sau avuția unei persoane.

În Codul civil român din 1864 termenul de „patrimoniu” era folosit în câteva articole³.

¹ A se vedea G.N. Luțescu, *Teoria generală a drepturilor reale. Teoria patrimoniului. Clasificarea bunurilor. Drepturile reale principale*, București, 1947, p.11-17.

² Etimologic cuvântul „patrimoniu” provine din latinescul *patrimonium*; acesta derivă de la *pater familias* care era proprietarul întregii averi familiale. Noțiunea avea și un caracter real pentru că desemna bunurile unei familii, bunuri care se transmiteau din tată în fiu.

³ De pildă, art. 781 C. civ. referitor la separația patrimoniului defunctului de acela al moștenitorilor; art. 1718 C. civ. care, deși nu utiliza

Întrucât nu exista o definiție legală a noțiunii de „patrimoniu”, literatura juridică a încercat să suplinească această lacună, impunându-se definiția potrivit căreia „patrimoniul este totalitatea drepturilor și obligațiilor care au o valoare economică, aparținând unui subiect de drept”¹.

Unii autori au recurs, pentru a defini noțiunea de patrimoniu la comparații, arătându-se că există o asemănare între patrimoniu și un registru contabil întrucât întocmai ca și într-un astfel de registru într-o rubrică sunt înscrise veniturile, iar în alta datoriile, sau mai exact un cont curent în care drepturile sunt înscrise la „credit”, adică la rubrica sumelor depuse, iar obligațiile la „debit”, adică la rubrica sumelor retrase, așa încât patrimoniul poate fi definit ca expresie contabilă a tuturor puterilor economice aparținând unui subiect de drept².

Într-o altă opinie, s-au inclus în definiția patrimoniului nu doar toate drepturile și obligațiile patrimoniale aparținând unei persoane, ci și bunurile la care se referă aceste drepturi³.

Acest punct de vedere a fost criticat, arătându-se că nu se ține seama de faptul că patrimoniul, fiind o sumă de valori, este distinct de bunurile care îl compun, iar referirea

explicit termenul de „patrimoniu”, conținea o parte din elementele definiției ale acestuia atunci când dispunea că „oricine este obligat personal este ținut de a îndeplini îndatoririle sale cu toate bunurile sale prezente și viitoare”.

¹ A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Editura All Beck, București, 1998, p.522; C. Bârsan, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Editura All Beck, București, 2001, p.6 și alții.

² A se vedea G.N. Luțescu, *op. cit.*, p.21.

³ A se vedea Tr. Ionașcu, S. Brădeanu, *Drepturile reale principale în R.S.R.*, Editura Academiei, București, 1978, p.13.

la drepturi înseamnă includerea implicită a bunurilor în cuprinsul noțiunii de patrimoniu¹.

În actualul Cod civil, în art.31 alin.1, este prezentată o definiție a patrimoniului, astfel: „*Orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include toate drepturile și datoriile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia*”

Patrimoniul este distinct de bunurile care îl compun la un moment dat. El există indiferent de schimbările și modificările care se produc în legătură cu drepturile și obligațiile care-i alcătuiesc conținutul.

2. Elementele patrimoniului

Prin ipoteză, trebuie avute în vedere numai drepturile și obligațiile cu conținut economic, înlăturându-se din cuprinsul patrimoniului drepturile personal - nepatrimoniale (extrapatrimoniale)². În cuprinsul patrimoniului trebuie distinse două categorii de elemente: unele care formează

¹ A se vedea C. Bîrsan, M. Gaiță, M.N. Pivniceru, *Drept civil. Drepturile reale*, Institutul European, Iași, 1997, p.14.

² A se vedea: I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *Drept civil. Dreptul de proprietate și alte drepturi reale*, Editura Actami, București, 2000, p.11; E. Chelaru, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale*, Editura All Beck, București, 2000, p.4.

S-a făcut observația că dreptul la despăgubire pecuniară este un drept distinct de dreptul personal nepatrimonial încălcat. Atingerea adusă unui drept nepatrimonial poate conduce la obligarea celui vinovat la plata unei despăgubiri către titularul dreptului încălcat. În patrimoniul acestuia vom găsi dreptul de creanță împotriva autorului faptei ilicite, dar această creanță apare ca urmare a atingerii dreptului extrapatrimonial care, în această calitate, rămâne întotdeauna în afara patrimoniului.

„activul patrimonial” și altele care formează „pasivul patrimonial”¹.

Activul patrimonial este alcătuit din toate drepturile subiective civile care au valoare economică, adică acelea care pot fi exprimate în bani (respectiv, *drepturile reale*, cum ar fi dreptul de proprietate, dreptul de uz, dreptul de servitute sau dreptul de suprafață, precum și *drepturile de creanță* cum ar fi dreptul de a primi prețul unui lucru vândut sau de a primi suma de bani dată cu împrumut).

Pasivul patrimonial cuprinde toate datoriile, obligațiile evaluabile în bani pe care le are persoana (obligația de *a da*, adică de a transmite un drept real; obligația de *a face*, adică de a executa o prestație pozitivă; obligația de a nu face, adică de *a nu face* ceva ce ar fi putut face dacă titularul nu s-ar fi obligat la abținere). Drepturile și obligațiile care alcătuiesc patrimoniul constituie o „universalitate de drept”, ceea ce înseamnă că patrimoniul este o unitate abstractă, distinctă de elementele pe care le conține (acestea se pot schimba sau să dispară, dar patrimoniul rămâne atâta timp cât există titularul său)². Cele două elemente ale patrimoniului (activ și pasiv) nu pot fi disociate. În adevăr, a dobândi un patrimoniu nu înseamnă numai a deveni proprietarul bunurilor care îl compun, ci înseamnă deopotrivă a deveni debitorul datoriilor care îl grevează. Patrimoniul este deci, sub acest aspect, indivizibil.

¹ A se vedea G. Cornu, *Droit civil. Introduction. Les personnes. Les biens*, Paris, 1991, p.286; N. Luțescu, *op. cit.*, p.35.

² A se vedea I. Dogaru, S. Cercel, *Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Editura All Beck, București, 2003, p.5-6

3. Caracterele juridice ale patrimoniului

Patrimoniul prezintă o serie de caractere juridice cum sunt: universalitatea juridică; orice persoană are un patrimoniu; unicitatea patrimoniului; netransmisibilitatea prin acte juridice între vii.

a) Patrimoniul este o universalitate juridică. Aceasta înseamnă că patrimoniul este un ansamblu de drepturi și obligații ce alcătuiesc un întreg, o entitate distinctă de elementele care o compun.

Universalitatea juridică (de drept) se diferențiază de universalitatea de fapt, aceasta din urmă fiind un ansamblu de bunuri (nu de drepturi și obligații), o grupare de elemente, o „colecție de obiecte” a căror reuniune se întemeiază pe o simplă legătură de fapt, potrivit voinței titularului de patrimoniu, care nu are o existență autonomă și nici pasiv propriu¹.

În adevăr, patrimoniul este mai mult decât suma elementelor componente. Este o universalitate juridică cu o existență autonomă de cea a acestor elemente.

Așa cum am arătat deja, atât activul cât și pasivul sunt susceptibile de o evaluare pecuniară. Dacă primul îl depășește pe al doilea se poate admite că numai soldul este cel care formează patrimoniul.

Invers, dacă cel de-al doilea îl depășește pe primul, nu trebuie să concluzionăm că patrimoniul nu mai există; el există, dar este negativ.

Fiind strâns legat de persoana titularului, patrimoniul va evolua pe parcursul vieții acestuia, suferind variații în

¹ A se vedea I. Lulă, *Unele probleme privind noțiunea de patrimoniu*, în „Dreptul” nr.1/1998, p.14-15.

privința conținutului, dar rămânând egal cu sine însuși ca entitate juridică.

Este și motivul pentru care patrimoniul a fost comparat cu un recipient în care tot timpul se adaugă sau se ia ceva.

b) Orice persoană are un patrimoniu. Nu poate fi concepută o persoană fizică fără patrimoniu. Deși raportul dintre activul și pasivul patrimoniului este diferit de la o persoană la alta, această dimensiune nu este semnificativă, întrucât orice persoană oricât ar fi de săracă are un patrimoniu sau măcar o vocație, o potențialitate în acest sens.

Capacitatea de a fi subiect de drept civil este legată de existența unui patrimoniu, iar participarea acestor subiecte de drept la încheierea de raporturi juridice va duce la dobândirea de drepturi sau la asumarea de obligații, drepturi și obligații care vor umple conținutul patrimoniului.

Patrimoniul este deci inerent persoanei, însoțind-o în întreaga sa viață, chiar dacă în orice moment conținutul său poate fi supus schimbării.

Dacă pentru persoana fizică acest lucru este subînțeles, în privința persoanei juridice legea prevede expres necesitatea existenței unui patrimoniu propriu necesar realizării scopului, ca unul din elementele sale constitutive.

Existența patrimoniului precede astfel dobândirea personalității juridice, art.205 alin.1 C.civ. acordând viitoare persoane juridice *o capacitate de folosință anticipată* și limitată la dobândirea drepturilor și asumarea obligațiilor necesare pentru ca aceasta să ia ființă în mod valabil.

c) Unicitatea patrimoniului. Fiind strâns legat de persoană, patrimoniul este unic. Indiferent că este vorba de persoane fizice sau juridice și indiferent de mărimea patrimoniului acestora, nici o persoană nu va putea fi titulara mai multor patrimonii.

Unicitatea patrimoniului derivă din unitatea subiectului care este titular al patrimoniului; noțiunea de patrimoniu este legată așadar de ideea de personalitate.

Patrimoniul fiind într-un fel aptitudinea de a avea drepturi și datorii, este de la sine înțeles că orice persoană, prin simplul fapt că ea este subiect de drept, are un patrimoniu.

d) Inalienabilitatea patrimoniului. Patrimoniul este legat de persoana titularului său atât timp cât acesta există, el fiind cadrul în care se manifestă și se reflectă drepturile subiective și obligațiile corelative ale persoanelor.

Patrimoniul include nu doar drepturile și obligațiile prezente, ci și pe cele viitoare, el fiind comparat cu un recipient al cărui conținut este supus unei fluctuații permanente¹.

Persoana fizică poate înstrăina prin acte juridice între vii un drept determinat sau mai multe ori, uneori, chiar o obligație din cuprinsul patrimoniului său, niciodată însă nu poate transmite însuși patrimoniul.

Acest principiu (regulă) este justificat prin aceea că a renunța la patrimoniu, aceasta ar însemna a renunța la drepturile și obligațiile pe care în viitor persoana le-ar avea și, mai grav, ar însemna pierderea posibilității ca în viitor să mai dobândească astfel de drepturi și obligații. Acest lucru

¹ A se vedea C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a drepturilor reale*, Universitatea din București, Facultatea de drept, 1988, p.5.

este inadmisibil de vreme ce capacitatea civilă a persoanei este inalienabilă. De aceea, patrimoniul nu se va putea transmite decât pentru cauză de moarte (prin succesiune legală sau testamentară).

În ceea ce privește persoanele juridice, transmiterea întregului patrimoniu are loc în cazul încetării existenței lor ca urmare a reorganizării, prin comasare ori divizare totală. Prin excepție, în cazul persoanelor juridice poate opera o transmisiune cu titlu universal a patrimoniului (deci a unei fracțiuni din acesta) atunci când ele sunt supuse unei reorganizări prin divizare parțială.

Inalienabilitatea patrimoniului nu împiedică însă înstrăinarea unora dintre componentele sale, privite *ut singuli*, sau chiar a unor mase de bunuri grupate astfel după voința titularului, cum ar fi cazul vânzării unei biblioteci, fără a se ține seama de fiecare carte în parte.

e) Divizibilitatea patrimoniului. Unicitatea patrimoniului nu exclude, însă, divizibilitatea sa în mai multe categorii, grupe sau mase de drepturi și obligații, fiecare având o anume destinație și afectațiune și, implicit, un regim juridic distinct.

Astfel, în cazul soților, patrimoniul lor este alcătuit atât din bunuri comune, respectiv, din bunurile dobândite de oricare dintre soți în timpul căsătoriei, cât și din bunuri proprietate individuală (proprie), creditorii comuni ai soților urmărind bunurile lor comune, iar creditorii personali bunurile proprii¹.

¹ Potrivit art. 312 alin. 1 C.civ., „Viitorii soți pot alege ca regim matrimonial: comunitatea legală, separația de bunuri sau comunitatea convențională”.

La fel stau lucrurile și în ce privește latura pasivă a patrimoniilor acestor persoane, art.351 C.civ. prevăzând care sunt datoriile lor comune (cheltuielile făcute cu administrarea oricăruia dintre bunurile lor comune; obligațiile ce au contractat împreună; obligațiile contractate de fiecare dintre soți pentru acoperirea cheltuielilor obișnuite ale căsătoriei; repararea prejudiciului cauzat prin însușirea de către unul din soți a bunurilor aparținând unui terț, dacă prin aceasta au sporit bunurile comune ale soților).

Fiecare din cele două mase de bunuri (și datoriile aferente) sunt supuse unor regimuri juridice distincte.

O altă situație în care operează divizibilitatea patrimoniului este cazul acceptării moștenirii sub beneficiu de inventar, pentru ca moștenitorul să răspundă pentru obligațiile defunctului în limitele valorii active a patrimoniului lăsat de defunct, adică *intra vires hereditas*. Pe această cale este împiedicată confuziunea celor două patrimonii, astfel încât patrimoniul unic al succesorului va cuprinde atât masa bunurilor avute până la deschiderea succesiunii cât și pe cea a bunurilor moștenite. Aceste două mase își vor păstra identitatea până în momentul în care datoriile succesiunii vor fi achitate, succesorul fiind obligat să plătească numai până la limita activului dobândit prin moștenire.

Divizibilitatea patrimoniului există și în cazul persoanelor juridice. Orice societate comercială are un patrimoniu propriu care poate să cuprindă mai multe categorii de bunuri – mobile, imobile, fonduri bănești - fiecare cu destinații și regimuri juridice distincte.

4. Funcțiile patrimoniului

Patrimoniul prezintă o importanță practică deosebită prin funcțiile pe care le îndeplinește, și anume:

a) *Constituie gajul general al creditorilor chirografari.*

Creditorii chirografari sunt acei creditori a căror creanță nu este garantată cu un anume bun din patrimoniul debitorului lor. Acești creditori sunt beneficiarii dispozițiilor art.2324 alin.1 C.civ. conform căruia „*Cel care este obligat personal răspunde cu toate bunurile sale mobile și imobile, prezente și viitoare. Ele servesc drept garanție comună a creditorilor săi*”.

Textul citat instituie așa numitul *drept de gaj general al creditorilor*. Creditorii chirografari – după cum s-a arătat – sunt acei creditori care nu dispun de o garanție reală (gaj, ipotecă sau privilegiu) prin care să le fie asigurată creanță, ei având drept garanție întregul patrimoniu al debitorului privit în ansamblu, ca o universalitate juridică; deci nu este vorba de unul sau altul dintre bunurile debitorului, ci de ansamblul bunurilor care compun patrimoniul.

În virtutea acestui drept de gaj general, debitorul este ținut să garanteze datoria cu toate bunurile care se află în patrimoniul său, iar, în mod corelativ, creditorul poate urmări orice bun al debitorului pentru neachitarea creanței sale, fără însă a-l putea opri să înstrăineze¹. Rezultă că, creditorul va putea urmări bunurile existente în patrimoniul debitorului *în momentul executării silite*, precum și bunurile

¹ I. Adam, *Drept civil. Drepturile reale*, Editura All Beck, București, 2002, p.17.

ce vor intra în patrimoniu (așa-zise viitoare) până la realizarea integrală a dreptului de creanță.

Deci, patrimoniul are funcția de „garanție comună și proporțională” a tuturor creditorilor.

Trebuie însă subliniat că „dreptul de gaj general” nu se confundă cu „dreptul de gaj” (garanție generală a creditorilor numiți „gajiști”).

După cum este cunoscut „dreptul de gaj” este un drept real accesoriu dreptului de creanță ce conferă titularului prerogative speciale: dreptul de preferință și dreptul de urmărire.

Gajul implică „deposedarea debitorului” (obiectul gajat – bun mobil - trecând în mâinile creditorului care, în caz de neplată, poate cere scoaterea lui la vânzare la data scadenței).

„Dreptul de gaj general” este dreptul care poartă asupra patrimoniului debitorului (asupra tuturor bunurilor acestuia: mobile și imobile, prezente și viitoare), drept care operează „de jure”, indiferent de voința celor implicați și, lucru important, este „fără deposedare”, debitorul rămânând în posesia bunurilor sale, putând dispune liber de ele și având posibilitatea să aducă orice schimbare în compunerea elementelor patrimoniului său.

Toți creditorii chirografari au, potrivit legii, un drept de gaj general asupra bunurilor debitorului.

b) Explică și face posibilă subrogația reală cu titlu universal

Subrogația¹ (adică înlocuirea) poate fi personală sau reală.

¹ A se vedea I. Lulă, *Observații asupra subrogației reale cu titlu particular*, în „Dreptul” nr.10/2004, p.123-132.

Subrogația personală constă în situația în care într-un raport juridic o persoană este înlocuită cu alta. De pildă, dacă doi debitori sunt obligați la plata unei datorii față de un creditor, în cazul în care unul din ei achită singur întreaga datorie, debitorul plătit se subrogă în drepturile creditorului plătit și va putea urmări pe celălalt debitor pentru partea ce îi revenea acestuia.

Subrogația reală (singura care interesează în legătură cu patrimoniul) constă în înlocuirea unui lucru cu altul, a unei valori cu o alta, așa cum se întâmplă atunci când prețul obținut pe un lucru sau bunul cumpărat cu acest preț ia locul și poziția juridică a bunului înstrăinat.

Subrogația reală poate fi cu titlu universal sau cu titlu particular¹.

Subrogația reală cu titlu universal înseamnă înlocuirea automată a unei valori cu o alta, în cadrul unui patrimoniu. Ea poate fi explicată numai prin noțiunea de patrimoniu privit ca o universalitate juridică și în cadrul căreia drepturile și obligațiile sunt avute în vedere ca valori legate între ele, susceptibile de înlocuire cu alte valori².

Subrogația reală cu titlu universal este în raport cu divizibilitatea patrimoniului, în sensul că înlocuirea valorii ieșită cu valoarea primită se realizează în cadrul aceleiași mase de bunuri. De exemplu, în cazul soților, valoarea care înlocuiește un bun propriu al unuia dintre soți va intra în masa bunurilor proprii ale acestuia, după cum, invers, valoarea de înlocuire a unui bun comun ajunge tot în masa

¹ Subrogația cu titlu particular înseamnă înlocuirea unui bun individual determinat, cu un alt bun individual determinat. Deci, nefiind vorba de înlocuirea unei valori cu o alta, acest gen de subrogație nu prezintă interes pentru funcția de subrogație reală cu titlu universal.

² A se vedea I. Dogaru, S. Cerceș, *op. cit.*, p.15.